

ردیف آوازی
به روایت استاد محمود کریمی

دفتر اول
دستگاه شور و متعلقات

آوانویسی و اجرا برای سازنی
سیامک جهانگیری

مؤسسه‌ی فرهنگی - هنری ماهر

تهران ۱۴۰۳

برای دریافت اجرای صوتی قطعات
QR code را اسکن کنید.

فهرست

۷.....	پیشگفتار.....
۹.....	گستره‌ی صوتی ساز نی و شیوه‌های مختلف نگارش آن با فرض کوک نی Do = Do.....
۱۱.....	دستگاه شور.....
۱۴.....	۱. درآمد.....
۱۵.....	۲. کرشمه.....
۱۶.....	۳. درآمد نوعی دیگر به نام خارا.....
۱۷.....	۴. رهاوی.....
۱۸.....	۵. اوج.....
۲۰.....	۶. شهنواز.....
۲۲.....	۷. قَرچه.....
۲۳.....	۸. رضوی.....
۲۵.....	۹. رضوی با تحریر جوادخانی.....
۲۷.....	۱۰. بزرگ.....
۲۸.....	۱۱. دویبتی.....
۲۹.....	۱۲. حسینی.....
۳۱.....	۱۳. زیرکش سلمک، حزین، فرود.....
۳۳.....	۱۴. گرایلی.....
۳۶.....	۱۵. مثنوی.....
۳۹.....	آواز ابوعطا.....
۴۱.....	۱. درآمد.....
۴۳.....	۲. سیخی.....
۴۴.....	۳. رامکلی.....
۴۵.....	۴. رامکلی نوعی دیگر.....
۴۶.....	۵. خسرو و شیرین.....
۴۷.....	۶. خسرو و شیرین نوعی دیگر.....
۴۹.....	۷. گوری.....
۵۱.....	۸. حجاز.....
۵۶.....	۹. چهارپاره یا چهارباغ.....
۵۹.....	آواز بیات ترک.....
۶۲.....	۱. درآمد اول.....
۶۳.....	۲. درآمد دوم.....
۶۵.....	۳. دوگاه.....
۶۶.....	۴. روح‌الارواح.....
۶۸.....	۵. جامه‌دران.....

۶۹.....	۶. فیلی.....
۷۰.....	۷. شکسته.....
۷۲.....	۸. قطار.....
۷۳.....	۹. قرایی.....
۷۵.....	۱۰. شهابی.....
۷۶.....	۱۱. مهربانی.....
۷۸.....	۱۲. مثنوی.....

آواز افشاری.....

۸۱.....	۱. درآمد.....
۸۳.....	۲. جامه‌دران.....
۸۵.....	۳. حصار.....
۸۶.....	۴. قرایی.....
۸۷.....	۵. نهیب.....
۸۹.....	۶. حزین.....
۹۱.....	۷. رهاب.....
۹۲.....	۸. صدی.....
۹۴.....	۹. مثنوی.....

آواز دشتی.....

۹۹.....	۱. درآمد.....
۱۰۲.....	۲. اوج.....
۱۰۵.....	۳. گیلکی.....
۱۰۹.....	۴. بیدکانی.....
۱۱۴.....	۵. چوپانی.....
۱۱۵.....	۶. دشتستانی و حاجیانی.....
۱۱۶.....	۷. غم‌انگیز.....
۱۱۸.....	۸. دیلمان.....
۱۱۹.....	۹. مثنوی.....
۱۲۱.....	

محمود کریمی، متولد ۱۳۰۶، در سال ۱۳۳۰ به کلاس عبدالله دوامی راه یافت و ردیف سه‌تار را نزد حاج آقا محمد ایرانی مجرد فراگرفت و در کلاس‌های شبانه‌ی موسیقی اداره‌ی کل هنرهای زیبا، وابسته به وزارت فرهنگ و هنر به عنوان مدرس آواز شرکت کرد و همکار استادانی چون ابوالحسن صبا، علی‌اکبر شهنازی و عبدالله دوامی بود. او در هنرستان موسیقی ملی، هنرکده‌ی موسیقی ملی و سازمان جوانان زرتشتی نیز تدریس می‌کرد. کریمی از بدو تأسیس مرکز حفظ و اشاعه‌ی موسیقی ایرانی توسط داریوش صفوت، با این مرکز همکاری داشت و در کنار استادانی چون نورعلی برومند، یوسف فروتن و سعید هرمزی، نسلی دیگر از موسیقی‌دانان را تربیت کرد. او در سال ۱۳۶۳ درگذشت و در امام‌زاده عبدالله شهر ری به خاک سپرده شد.

نی یکی از نزدیک‌ترین سازها به حنجره‌ی انسان است و شاید از این بابت اجرای آواز یا ردیف آوازی برای این ساز مناسب‌تر باشد. به همین خاطر، این مجموعه برای ساز نی آوانویسی و اجرا شده است. آوانگاری این ردیف پیشتر و با دقت بسیار توسط دکتر محمدتقی مسعودیه انجام شده بود که از نظر تجزیه و تحلیل و بررسی ساختار ردیف بسیار کارگشاست اما برای اجرا با ساز مناسب نیست. پس از دکتر مسعودیه، هنرمندان گرامی دیگری چون ارفع اطرابی و ارشد تهماسبی هر کدام این آوانویسی را به‌طور اخص برای سازهای سنتور و تار انجام داده‌اند و از آنجا که هر ساز گستره‌ی صوتی و فنون و ظرایف اجرایی خاص خود را دارد، این مجموعه با این نگاه برای ساز نی آوانویسی و اجرا شده است. آنچه در آوانویسی‌ها برای این ساز مد نظر بوده، اجرای چپ‌کوک دستگاه شور و متعلقات آن، یعنی آواز ابوعلی، بیات ترک، افشاری و دشتی است زیرا در اجرای چپ‌کوک با این ساز، توالی حرکت نغمگی از گستره‌ی صوتی بم به زیر است و نسبت به اجرای راست‌کوک‌ها، در این ساز بهتر قابل اجراست. اجرای راست‌کوک‌های ردیف آوازی نی در سال گذشته توسط اینجانب در اجرای ردیف استاد دوامی با آوانویسی استاد پایور صورت گرفته است.

در اجرای گوشه‌ها سعی کرده‌ام ضمن وفاداری به اجرای آواز استاد کریمی، در کشش نغمه‌ها و سکوت‌ها تناسب‌های زمانی در نظر گرفته شود اما اجرای گوشه‌های این مجموعه نسبت به اجرای استاد کریمی کمی تندتر است. در آوانویسی همه‌ی گوشه‌ها، صداگذاری و انگشت‌گذاری برای این ساز مشخص و نوشته شده است و این صداگذاری‌ها در بعضی از گردش نغمگی‌ها می‌تواند با توجه به سلیقه‌ی مجری قابل تغییر باشد. در آوانویسی‌ها از نوشتن شعرها به زبان لاتین پرهیز کرده‌ام و آنها را فقط کنار هر سطر به فارسی نوشته‌ام و در ابتدای هر دستگاه یا آواز شعرهای مربوط به گوشه‌ها را به طور کامل آورده‌ام. دلیل این کار آن است که به اعتقاد نگارنده، هنرجو برای اجرای ردیف آوازی باید شعر و آواز را حتماً بشنود و فرا بگیرد. بنابراین، لازم است قبل از اجرا با ساز، درباره‌ی کم و کیف تلفیق و تحریرها حضور ذهن داشته باشد و تنها به اجرای نت بسنده نکند.

این مجموعه کتاب اول، شامل دستگاه شور و متعلقات آن است و مجموعه‌های بعدی شامل دیگر دستگاه‌هاست که در حال آماده‌سازی برای چاپ و نشر هستند.

گوشه‌ی گرایلی در دستگاه شور، در ریتم $\frac{2}{4}$ آوانویسی و اجرا شده است که استاد کریمی در بعضی از میزان‌ها با اضافه کردن یک ضرب سکوت، ترکیب میزان $\frac{3}{4}$ را هم در اجرای خود دارد.

در اجرای این مجموعه، در بعضی موارد، برای بهتر شدن کیفیت و افزودن بر زیبایی اثر، از نت‌های زینت استفاده کرده‌ام. البته این به معنای اضافه یا کم کردن کیفیت و حالت آواز نیست بلکه بیشتر در بیان و اجرای ساز مؤثر است.

از آنجا که مجموعه‌ی حاضر برای آموزش تدوین و اجرا شده، کوشیده‌ام از بیان شخصی در نوازندگی پرهیز کنم تا اجرای گوشه‌ها به صورت یک مجموعه‌ی آموزشی کامل برای هنرجو قابل استفاده باشد و با فراگیری اولیه‌ی آن هر کس به فراخور ذوق و توان خود بتواند در اجرای شخصی و به منظور بسطِ بیانِ خاص خود از آن استفاده کند. نشانه‌ی ()، به معنای مکث کوتاه یا فاصله‌گذاری کوتاه بین دو جمله است.

قطعات این مجموعه با ساز نی چوبی ساخت اینجانب اجرا شده و کوک ساز، دو= سی بُمل = ۴۴۰ است. اجرای این مجموعه را به استادم آقای عبدالنقی افشارنیا که فراگیری این ردیف را نزد ایشان تکمیل کردم و در امر آموزش من با وسواس و دقت بسیاری تلاش نمودند تقدیم می‌کنم.

سیامک جهانگیری

تابستان ۱۳۹۶